رویش روان شناسی، سال۱۴، شماره ۱۱، شماره پیاپی ۱۱۶، بهمن ۱۴۰۴
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),14(11), 2026

نقش میانجی اضطراب اجتماعی در رابطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری در نوجوانان

The mediating role of social anxiety in the relationship between addiction to social networks and cyberbullying in adolescents

رویا رخساری
کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.
دکتر مقصود فقیرپور (نویسنده مسئول)
گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی احرار، رشت، ایران.

چکیده

مطالعه حاضر با هدف تعیین نقش میانجی اضطراب اجتماعی در رابطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری در نوجوانان انجام شد. این پژوهش توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان بندر انزلی در سال ۱۴۰۳ بودند. ۲۰۰ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری در دسترس در این پژوهش مشارکت داشتند و به پرسشنامه فوبیای اجتماعی (SPIN؛ کانر و همکاران، ۲۰۰۰)، پرسشنامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی (ASNMQ، خواجه احمدی و همکاران، ۱۳۹۵) و پرسشنامه تجربه قلدری – قربانی سایبری (CBVEQ؛ آنتیادو و همکاران، ۲۰۱۶) پاسخ دادند. تحلیل داده‌ها به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام شد. یافته‌ها نشان داد که مدل پیشنهادی از برازش مطلوب برخوردار بود. نتایج نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و اضطراب اجتماعی بر قلدری سایبری به طور مثبت اثر مستقیم داشت؛ همچنین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اضطراب اجتماعی به طور مثبت اثر مستقیم داشت (P<۰/۰۵). نتایج آزمون بوت استرپ نشان داد که اضطراب اجتماعی در رابطه بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری نقش میانجی داشت (P<۰/۰۵). در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی به صورت مستقیم و با میانجی‌گری اضطراب اجتماعی بر قلدری سایبری اثر دارد.

واژه‌های کلیدی: *اضطراب اجتماعی، قلدری سایبری، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی.*

Roya Rokhsari
MA in Clinical Psychology, Department of Psychology, Ra.C., Islamic Azad University, Rasht, Iran.
Dr. Maghsoud Faghirpour *
Department of Psychology, Ahrar Institute of Technology and Higher Education, Rasht, Iran.
faghirpour@ahrar.ac.ir

Abstract

This study aimed to determine the mediating role of social anxiety in the relationship between addiction to addiction to social networks and cyberbullying in adolescents. This descriptive-correlational study was of the structural equation modeling type. The statistical population of this study was high school students in Bandar Anzali city in 2025. 200 of them participated in this study using the convenience sampling method and responded to the Social Phobia Inventory (SPIN; Connor et al., 2000), the Social Network Addiction Questionnaire (ASNMQ; Khajeh Ahmadi et al., 2016), and Cyber-Bullying/ Victimization Experiences Questionnaire (CBVEQ; Antiado et al., 2016). Data analysis was performed using the structural equation modeling method. The findings showed that the proposed model has a favorable fit. The results showed that addiction to addiction to social networks and social anxiety had a positive direct effect on cyberbullying; addiction to social networks also had a positive direct effect on social anxiety (P<0.05). The results of the bootstrap test showed that social anxiety played a mediating role in the relationship between addiction to social networks and cyberbullying (P<0.05). In summary, it can be concluded that addiction to social networks has a direct and mediated effect on cyberbullying.

Keywords: *Social Anxiety, Cyberbullying, Addiction to Social Networks.*

نوع مقاله : پژوهشی **دریافت : خرداد ۱۴۰۴** **پذیرش: خرداد ۱۴۰۴** **ویرایش نهایی: بهمن ۱۴۰۴**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

مقدمه

امروزه استفاده از اینترنت توسط اکثر افراد خصوصا جوانان فراگیر است. قلدری سایبری در نوجوانان به دلیل پیامدهای جدی روانی و اجتماعی، نیازمند توجه ویژه است. این نوع قلدری می‌تواند منجر به مشکلاتی مانند استرس، افسردگی، انزوا، افت تحصیلی و حتی در موارد شدید، افکار خودکشی شود (آگوستینینسی[1] و همکاران، ۲۰۲۴). بر اساس آمارها، ۵۹ درصد از قلدری‌های سایبری در کشور آمریکا رخ می‌دهد که بیشتر آن‌ها در بستر اینستاگرام است. با توجه به افزایش استفاده نوجوانان از فناوری دیجیتال، درک و مقابله با این پدیده برای حفظ سلامت روانی و اجتماعی آن ها ضروری است (ساهین و آلکایا[2]، ۲۰۲۴). همچنین بررسی مطالعات پیشین دلالت بر این دارند که قلدری سایبری نقش مهمی در عملکرد روانشناختی افراد ایفا می‌کند؛ به طوری که اکثر نوجوانان در معرض قلدری سایبری مستعد ابتلا به اختلالات اضطرابی و افسردگی هستند (پانگ[3] و همکاران، ۲۰۲۵)؛ بر این اساس پرداختن به این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است.

در سال‌های اخیر با ورود فناوری به زندگی اجتماعی، شیوه‌های قلدری نیز تغییر یافته است. امروزه طبق تعریف انجمن روانشناسی امریکا، قلدری را نوعی پرخاشگری کلامی و رفتاری می‌داند که در آن افراد یا گروه‌ها به صورت عمدی و سیستماتیک دیگری را مورد آزار و توهین قرار می‌دهند. این رفتار پرخاشگرانه، تکرار شونده است و شامل عدم تعادل قدرت مشاهده شده یا درک شده بین قربانی و مجرم است (مدسن[4] و همکاران، ۲۰۲۴). در قرن بیست و یکم، قلدرها نسبت به دوره‌های قبل و همسالان خود، از روش‌های جدید آزار و اذیت استفاده می‌کنند. این نوع از قلدری جدید، از طریق رسانه‌های الکترونیکی و دیجیتالی صورت می‌پذیرد. ویژگی اصلی این نوع قلدری، عدم نیاز به ارتباط چهره به چهره بین قلدر و قربانی می‌باشد و این امکان را برای قلدرها فراهم می‌کند که ناشناس باقی بمانند (بیات و همکاران، ۲۰۲۱). این نوع جدید قلدری، آزار و اذیت سایبری و قربانی کردن نامیده می‌شود و پیامدهای منفی بر سلامت و بهزیستی نوجوانان خواهد داشت (پاریس[5] و همکاران، ۲۰۲۴).

امروزه پیشرفت روزافزون تکنولوژی زندگی روزمره را آسان‌تر کرده است. با این وجود، وقتی آگاهانه از آن استفاده نشود، منجر به اثرات منفی بسیاری می‌شود (سیم کی و سرت[6]، ۲۰۲۱). استفاده مکرر و غیرقابل‌کنترل از فناوری‌های آنلاین می‌تواند امنیت را به خطر اندازد و باعث قرارگرفتن در معرض خطرات بسیاری برای اتصالات آنلاین شود (آبایدو[7]، ۲۰۲۰). مهم‌ترین اثرات منفی آن، رفتارهای خشونت‌آمیز مانند تهدید، آزار و اذیت و توهین است که از طریق اینترنت و ابزارهای ارتباطی سیار انجام می‌شود. بررسی مطالعات پیشین دلالت بر این دارد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش مهمی در افزایش قلدری سایبری دارد (صالحی منظری و همکاران، ۱۴۰۲؛ کاس[8] و گریفیدس، ۲۰۱۷؛ احمدی و زینالی، ۱۳۹۷؛ دوتی[9] و همکاران، ۲۰۲۴). پرخاشگری سایبری یک رفتار ناعادلانه است که می‌تواند راه را برای بازسازی انتقام با آسیب رساندن به دیگران به عنوان یک کار اخلاقی یا معقول هموار کند (وانگ و همکاران،[10] ۲۰۲۳). بنابراین با توجه به این‌که فناوری‌های نوین ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی مجازی یک روش اساسی برای برقراری ارتباط می‌باشند، به یکی از خطرناک‌ترین روش‌ها از جمله ایجاد پرخاشگری سایبری برای آسیب‌رساندن به احساسات مردم تبدیل شده‌اند (وندی کرگ[11] و همکاران، ۲۰۲۰).

مطالعات نشان می‌دهند که هم عاملان و هم قربانیان قادری سایبری علائم مرتبط با سلامت روان را تجربه می‌کنند. درمیان قربانیان، آزار و اذیت سایبری با افزایش اضطراب عمومی، اضطراب اجتماعی و افکار خودکشی همراه بوده است (مارتینز-مونتیگودو[12] و همکاران، ۲۰۲۰.، اپریزی[13] و همکاران، ۲۰۲۴). در تحقیقی نشان داده شده، افرادی که از سوی والدین و یا اجتماع طرد می‌شوند، پرخاشگری بین فردی بیشتری نشان می‌دهند وبه دلیل تجربه گرمی کمتر در روابط و اضطراب بالاتر، تمایل بیشتری به مشارکت در قلدری سایبری نشان

1 Agustiningsih
2 Şahin & Alkaya
3 Pang
4 Madsen
5 Parisse
6 Çimke and Cerit
7 Abaido
8 Kuss & Griffiths
9 Doty
10 Wang
11 Craig
12 Monteagudo
13 Aparisi

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

می‌دهند (جانگ و همکاران،[1]۲۰۲۴). در این راستا مطالعات اخیر دلالت بر این دارند که اضطراب اجتماعی یک عامل مهم در افزایش قلدری سایبری است (صالحی‌منظری و همکاران، ۱۴۰۲؛ کائو[2] و همکاران، ۲۰۲۴ ؛ جانگ[3]، ۲۰۲۴). در واقع افرادی که از اضطراب اجتماعی رنجی می‌برند به سبب اینکه نمی‌توانند در جامعه حضور فعال و سازنده داشته باشند، جهت کاهش عواطف منفی در فضای مجازی به صورت گمنام اقدام به قلدری سایبری می‌کنند (رانجیت [4]و همکاران، ۲۰۲۵).

تحقیقات نشان می‌دهد که اعتیاد به شبکه های اجتماعی و تجربه قلدری سایبری می‌تواند تاثیرات منفی بر اضطراب اجتماعی افراد داشته باشد (امیر[5] و همکاران، ۲۰۲۴). افرادی که زمان زیادی را در این شبکه‌ها سپری می‌کنند، ممکن است تعاملات حضوری خود را کاهش داده و در نتیجه مهارت‌های اجتماعی شان تضعیف شود که این امر می‌تواند به افزایش اضطراب اجتماعی بیانجامد (تراویس[6]و همکاران،۲۰۲۲؛ خان[7] و همکاران، ۲۰۲۵؛ دوتی و همکاران، ۲۰۲۴). در مورد قلدری سایبری نیز، تحقیقات نشان می‌دهد که نوجوانان با عدم بازداری آنلاین زیاد، نگرانی کمتری در مورد عواقب اعمال خود در اینترنت دارند و نیازی به مدیریت هیجانات خود احساس نمی‌کنند و خودکنترلی کمتری نسبت به نوجوانان با ثبات هیجانی بالا دارند که این امر موجب تجربه اضطراب بالاتری خواهد شد (ماندل[8] و همکاران، ۲۰۲۴).

اضطراب اجتماعی می تواند به عنوان یک متغیر میانجی بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و قلدری سایبری عمل کند. زیرا افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی، معمولا تعاملات چهره به چهره را دشوار می‌دانند و به فضای مجازی پناه می‌برند. این وابستگی به ارتباطات آنلاین، آن ها را بیشتر در معرض موقعیت‌های پرتنش و منفی در فضای مجازی قرار می‌دهد (کائو[9] و همکاران، ۲۰۲۵). در این بستر، برای جبران ضعف در تعاملات واقعی، ممکن است رفتارهای تهاجمی‌تری چون قلدری سایبری بروز دهند. از سوی دیگر، ماهیت ناشناس و غیرمستقیم ارتباطات آنلاین، برای افراد دارای اضطراب اجتماعی امکان بروز قدرت بدون ترس از مواجهه مستقیم را فراهم می‌کند (لیو و همکاران، ۲۰۲۵). بنابراین اضطراب اجتماعی پیوند روان‌شناختی معناداری بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و بروز رفتارهای پرخاشگرانه در فضای مجازی ایجاد می‌کند. با وجود مطالعات متعدد در این زمینه هنوز بسیاری از جنبه‌های این روابط به درستی بررسی نشده‌اند. مثلا بیشتر پژوهش‌ها بر روی گروه‌های خاصی مانند نوجوانان متمرکز شده‌اند و بررسی این روابط در گروه‌های سنی و فرهنگی مختلف می‌تواند دید جامع‌تری ارائه دهد. همچنین نتایج احتمالی این پژوهش می‌تواند در تدوین و اجرای مداخلات آموزشی و درمانی جهت پیشگیری از قلدری سایبری برای نوجوانان مفید باشد؛ بر این اساس اجرای این پژوهش از ضرورت بالایی برخوردار است. این پژوهش با هدف تعیین نقش میانجی اضطراب اجتماعی در ارتباط بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و ارتکاب قلدری سایبری انجام شد.

روش

پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدل یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوره اول و دوم شهربندرانزلی درسال ۱۴۰۳ بودند. حجم نمونه در مطالعه حاضر با استفاده از فرمول کلاین[10] (۲۰۱۶) محاسبه شد؛ به ازای هر عامل (در مطالعه حاضر ۸ عامل وجود دارد)۲۰ مشاهده لحاظ شد؛ بر این اساس حجم نمونه ۱۶۰ نفر محاسبه شد؛ به منظور پیشگیری از ریزش احتمالی، حجم نمونه تا ۲۰۰ نفر افزایش یافت. با استفاده از روش نمونه‌گیری دردسترس و به صورت آنلاین ۲۰۰ نفر انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل: سن (دامنه سنی ۱۳ تا ۱۸سال)، داشتن رضایت آگاهانه، عدم ابتلا به اختلالات روانشناختی به گزارش فرد، استفاده به شبکه‌های اجتماعی بودند و ملاک خروج از پژوهش، پاسخدهی ناقص به پرسشنامه ها بود. به منظور حفظ اصول اخلاقی، در توضیحات پرسشنامه بر محرمانه ماندن اطلاعات دانش‌آموزان و اختیاری بودن شرکت در پژوهش تاکید شد؛ در واقع اطلاعات هویتی افراد دریافت نشد و افراد جهت شرکت در پژوهش مخیر بودند. همچنین شرکت در این پژوهش هیچ‌گونه آسیب جسمانی و

1 Yuqian Jiang
2 Cao, H
3 Jiang
4 Ranjith
5 A'mir
6 Travis
7 Khan
8 Mundel
9 Cao
10Kline

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

روانشناختی برای افراد به دنبال نداشت. به منظور تحلیل داده‌ها از تحلیل معادلات ساختاری و نرم افزار spss نسخه۲۱ و Amos نسخه ۲۴ استفاده شد.

ابزار سنجش

پرسشنامه فوبیای اجتماعی (SPIN)[1]: این پرسشنامه توسط کانر[2] و همکاران (۲۰۰۰) طراحی شده و شامل ۱۷ سوال است و دارای سه مولفه: ترس (گویه‌های: ۱، ۳، ۵، ۱۰، ۱۴ و ۱۵)، اجتناب (گویه‌های: ۴، ۶، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲ و ۱۶) و ناراحتی فیزیولوژیک (گویه-های: ۲، ۷، ۱۳ و ۱۷) می‌باشد. نمره‌گذاری به صورت طیف پنج درجه‌ای لیکرت (۰= به هیچ وجه، ۱=کم، ۲=تا اندازه‌ای، ۳=زیاد و ۴=خیلی زیاد) انجام می‌شود. حداقل نمره در این آزمون صفر، حداکثر نمره ۶۸ است؛ نمرات بالاتر در این پرسشنامه نشان دهنده اضطراب بیشتر است. کانر و همکاران (۲۰۰۰) روایی تحلیل عاملی این پرسشنامه را ۰/۸۵ و پایایی آن را با استفاده از روش بازآزمایی با فاصله ۱۴ روز ۰/۷۸ گزارش کردند. همچنین نخعی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی ضمن تأیید روایی صوری پرسشنامه از سوی متخصصان رشته روانشناسی، پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۸ محاسبه کردند. در پژوهش حاضر پایایی ابزار مذکور با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ محاسبه شد.

پرسشنامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی[3] (ASNMQ): این پرسشنامه توسط خواجه احمدی و همکاران (۱۳۹۵) ساخته شده است. هدف از ساخت این پرسشنامه ارزیابی میزان اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل می باشد. این پرسشنامه دارای ۲۳ سوال و ۴ بعد: عملکرد فردی، مدیریت زمان، خودکنترلی، روابط اجتماعی می باشد. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای می باشد که امتیاز مربوط به هر گزینه از کاملا مخالف=۱، تا اندازه‌ای مخالف=۲، بی نظر=۳، تا اندازه ای موافق=۴، کاملا موافق=۵ است؛ دامنه نمرات در این پرسشنامه بین ۲۳ الی ۱۱۵ است و نمرات بیشتر نشان دهنده اعتیاد بیشتر می‌باشد؛ در پژوهش خواجه احمدی و همکاران (۱۳۹۵) روایی صوری و محتوایی این مقیاس بر اساس نظر۱۰ نفر از اساتید دانشگاه به تایید رسید. برای بررسی پایایی مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار این ضریب ۰/۹۲ بدست آمد. در پژوهش حاضر پایایی ابزار مذکور با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ محاسبه شد.

پرسشنامه تجربه قلدری – قربانی سایبری (CBVEQ)[4]: این پرسشنامه توسط آنتیادو[5] و همکاران (۲۰۱۶) طراحی و اعتباریابی شده است. پرسشنامه سایبری دارای ۲۴ سوال و دو مولفه: ۱- عامل قربانی قلدری سایبری و ۲- عامل قلدری سایبری می‌باشد. در این پژوهش از سوالات مربوط به بخش عامل قلدری سایبری استفاده شده است (۱۲آیتم). پرسشنامه براساس طیف لیکرت با سوالاتی مانند: (آیا برای کسی پیامی فرستاده‌اید تا او را تحقیرکنید یا با او خصمانه صحبت کنید؟) به سنجش تجربه قلدری - قربانی سایبری در دانش‌اموزان می پردازد. طیف لیکرت ۵ گزینه ای به صورت: ۱=هرگز، ۲=یک یا دو بار، ۳=بعضی اوقات، ۴=اکثر مواقع و ۵=هر روز می باشد. روایی این پرسشنامه با پرسشنامه قلدری- قربانی الویز ۰/۷۸ و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ در عامل قلدری ۰/۸۹ گزارش شده است. (آنتیادو و همکاران ۲۰۱۶). مبنای وجود قلدری سایبری در این پرسشنامه، کسب نمره ۳۰ گزارش شده است. این پرسشنامه در ایران توسط بشرپور و زردی (۱۳۹۸) مورد هنجاریابی قرار گرفت است؛ یافته‌ها نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ برای عامل قلدری سایبری، قربانی سایبری و برای کل مقیاس به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۸ و ۰/۷۹ به دست آمد. شاخص‌های تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که همه سوالات بار عاملی بالای ۰/۴۰ را داشتند. در پژوهش حاضر پایایی ابزار مذکور با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ محاسبه شد.

یافته ها

۲۰۰ نفر در این پژوهش حاضر مشارکت داشتند. نوجوانان در میانگین و انحراف معیار سنی ۱۶/۲۳±۲/۶۷ سال قرار داشتند. ۱۱۲ نفر (۵۶ درصد) پسر و ۸۸ نفر (۴۴ درصد) دختر بودند. ۷۹ نفر (۳۹/۵۰ درصد) در پایه متوسطه اول و ۱۲۱ نفر (۶۰/۵۰ درصد) مقطع متوسطه

1 Social Phobia Inventory (SPIN)
2 Connor
3 Addiction to Social Networks based on Mobile Questionnaire (ASNMQ)
4 Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire (CBVEQ)
5 Antoniadou

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

دوم بودند. از نظر معدل تحصیلی در میانگین و انحراف معیار ۱۷/۱۳±۴/۸۸ قرار داشتند. در جدول ۱ اطلاعات توصیفی متغیرها و روابط بین آن‌ها گزارش شده است.

جدول۱: یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین متغیرها

متغیر ها	۱	۲	۳
۱- قلدری سایبری	۱		
۲- اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی	۰/۶۰ **	۱	
۳- اضطراب اجتماعی	۰/۵۳ **	۰/۵۷ **	۱
میانگین	۱۵/۷۴	۴۸/۷۰	۲۲/۴۵
انحراف معیار	۳/۵۲	۱۸/۱۴	۱۵/۳۵
کجی	۱/۰۹	۱/۱۴	۰/۷۲
کشیدکی	۰/۶۹	۱/۲۸	-۰/۳۶

نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون در جدول ۱ نشان داد که قلدری سایبری با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی (r=۰/۶۰) و اضطراب اجتماعی (r=۰/۵۳) رابطه مثبت و معنادار دارد؛ همچنین بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و اضطراب اجتماعی (r=۰/۵۷) رابطه مثبت و معنادار وجود داشت (P<۰/۰۵). در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار سه متغیر اصلی پژوهش ارائه شده است. جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها هر یک از متغیرها از شاخص‌های کجی و کشیدگی استفاده شد، نتایج نشان داد همه شاخص‌ها در محدوده مطلوب قرار دارند، که نشان دهنده نرمال بودن توزیع داده‌ها است. هر[1] و همکاران (۲۰۱۰) و براین[2] (۲۰۱۰) بیان کردند که اگر کجی بین ۲- تا ۲+ و کشیدگی بین ۷- تا ۷+ باشد، توزیع داده‌ها طبیعی در نظر گرفته می‌شوند. قبل از اجرای مدل معادلات ساختاری میانجی اضطراب اجتماعی در رابطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری در نوجوانان دو پیش‌فرض استقلال خطاها و عدم هم‌خطی چندگانه بررسی شد، نتایج نشان داد که این دو پیش‌فرض مطلوب می‌باشند و می‌توان از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده کرد. در شکل ۱ مدل معادلات ساختاری در حالت ضرایب استاندارد ارائه شده است.

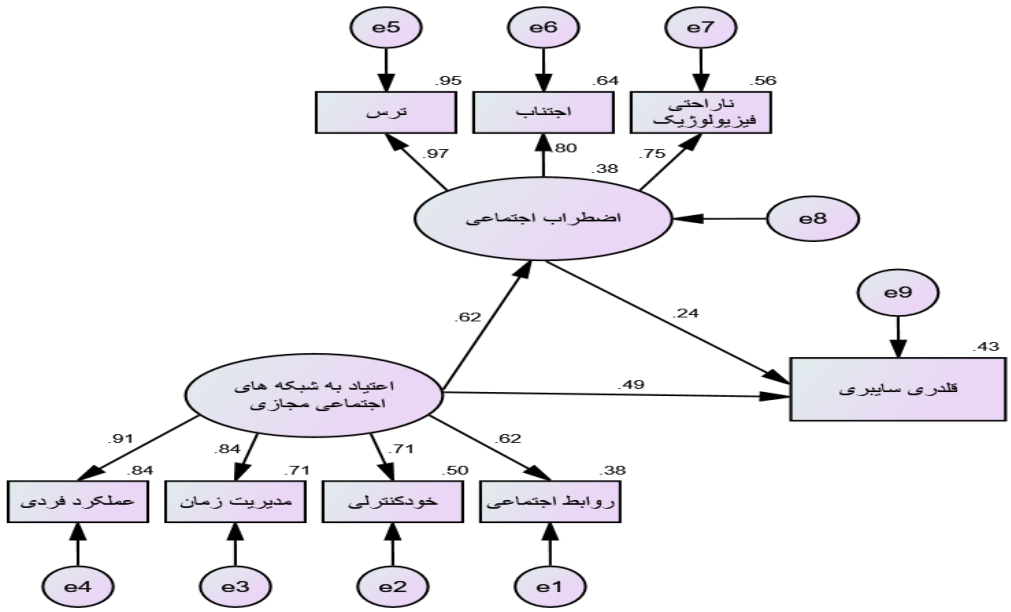

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش با ضرایب استاندارد

1 Hair
2 Bryne

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

نتایج ضرایب مسیر در شکل ۱ بیانگر این است که مدل پیشنهادی در مجموع ۴۳٪ از واریانس قلدری سایبری را در نوجوانان پیش‌بینی می‌کند. در ادامه در جدول ۲ نتایج اثرات مستقیم در مدل ارائه شده است.

جدول ۲: ضرایب مسیر مستقیم و معناداری مسیرهای مدل

متغیر برونداد ← متغیر درونداد	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	مقدار t	دامنه پایین	دامنه بالا	سطح معناداری
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ← قلدری سایبری	۰/۴۹	۰/۰۹	۵/۴۵	۰/۳۲	۰/۶۳	۰/۰۱
اضطراب اجتماعی ← قلدری سایبری	۰/۲۴	۰/۰۹	۳/۰۶	۰/۰۷	۰/۴۰	۰/۰۱
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ← اضطراب اجتماعی	۰/۶۲	۰/۰۶	۷/۲۴	۰/۵۲	۰/۷۱	۰/۰۱

نتایج جدول ۲ نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی (β=۰/۴۹) و اضطراب اجتماعی (β=۰/۲۴) بر قلدری سایبری به طور مثبت اثر مستقیم داشت؛ همچنین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی (β=۰/۶۲) بر اضطراب اجتماعی به طور مثبت اثر مستقیم داشت (P<۰/۰۵). در ادامه، نتایج تحلیل میانجی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: اثر نقش میانجی اضطراب اجتماعی در رابطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری در نوجوانان

متغیر برونداد ← میانجی← متغیر درونداد	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	دامنه پایین	دامنه بالا	سطح معناداری
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ← اضطراب اجتماعی ← قلدری سایبری	۰/۱۵	۰/۰۶	۰/۰۵	۰/۲۶	۰/۰۱

نتایج آزمون بوت استرپ در جدول ۳ نشان داد که اضطراب اجتماعی (β=۰/۱۵) در رابطه بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری نقش میانجی داشت (P<۰/۰۵). در جدول ۴ شاخص‌های برازش ارائه شده است.

جدول ۴: شاخص‌های برازش حاصل از مدل‌یابی معادلات ساختاری

شاخص‌های برازش	CMIN	df	CMIN/DF	CFI	GFI	AGFI	TLI	IFI	NFI	RMSEA
مدل پژوهش	۱/۷۲	۱۸	۳۰/۹۶	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۹۲	۰/۹۶	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۰۶
معیار تصمیم	P>۰/۰۵	-	<۵	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۰۸

نتایج جدول ۴ نشان داد، شاخص‌های برازندگی حاصل از مدل‌یابی معادلات ساختاری مدل مفهومی پژوهش از برازش مطلوب مدل پژوهشی با داده‌های گردآوری شده حمایت می‌کنند (χ^2/df=۱/۷۲، CFI =۰/۹۷، GFI=۰/۹۷، AGFI=۰/۹۲، TLI=۰/۹۶، IFI=۰/۹۸، NFI =۰/۹۵ و RMSEA =۰/۰۶)، بر این اساس می‌توان گفت که مدل پیشنهادی از برازش مطلوب برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش میانجی اضطراب اجتماعی در رابطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری در نوجوانان انجام شد. یافته اول نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر قلدری سایبری اثر مستقیم دارد. این یافته با پژوهش‌های صالحی منظری و همکاران (۱۴۰۲)، کاس و گریفیدس (۲۰۱۷)، احمدی و زینالی (۱۳۹۷)، دوتی و همکاران (۲۰۲۴) و جیمز و پریث[1] (۲۰۲۳) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت استفاده روز افزون از تکنولوژی، زندگی روزمره را آسان‌تر کرده است. با این وجود، وقتی آگاهانه از آن استفاده نشود، منجر به اثرات منفی بسیاری می‌شود (سیم کی و سرت، ۲۰۲۱). استفاده مکرر و غیرقابل‌کنترل از فناوری‌های آنلاین می‌تواند امنیت را به خطر اندازد و باعث قرارگرفتن در معرض خطرات بسیاری برای اتصالات آنلاین شود (آبایدو، ۲۰۲۰).

1 James&Preeth

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

مهم‌ترین اثرات منفی آن، رفتارهای خشونت‌آمیز مانند تهدید، آزار و اذیت و توهین است که از طریق اینترنت و ابزارهای ارتباطی سیار انجام می‌شود.

یافته دوم نشان داد که اضطراب اجتماعی بر قلدری سایبری اثر مستقیم دارد. این یافته با پژوهش‌های کائو و همکاران (۲۰۲۵)، دوماس و میجت (۲۰۲۱) و اوزبای و همکاران (۲۰۲۲) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت. افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی معمولا تعاملات چهره به چهره را دشوار می‌دانند و به فضای مجازی پناه می‌برند. این وابستگی به ارتباطات آنلاین، آن‌ها را بیشتر در معرض موقعیت‌های پرتنش و منفی در فضای مجازی قرار می‌دهد. در این بستر، برای جبران ضعف در تعاملات واقعی، ممکن است رفتارهای تهاجمی‌تری چون قلدری سایبری بروز دهند. از سوی دیگر، ماهیت ناشناس و غیرمستقیم ارتباطات آنلاین، برای افراد دارای اضطراب اجتماعی امکان بروز قدرت بدون ترس از مواجهه مستقیم را فراهم می‌کند (لیو و همکاران، ۲۰۲۱).

یافته سوم نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر اضطراب اجتماعی اثر مستقیم دارد. این یافته با پژوهش‌های بیات و همکاران (۲۰۲۱)، پاریس و همکاران (۲۰۲۴) و زهرا و همکاران (۲۰۲۴) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت کاربران شبکه‌های اجتماعی دائما در معرض مقایسه خود با دیگران قرار می‌گیرند. این مقایسه‌های اجتماعی و استفاده افراطی از شبکه‌های اجتماعی و متعاقب ان از دست دادن فرصت‌های تعاملات واقعی و چهره به چهره، باعث کاهش مهارت های اجتماعی و افزایش اضطراب در موقعیت‌های واقعی شود. زیرا آن ها توانایی کمتری در برقراری ارتباطات موثر دارند (صادق زاده و همکاران، ۱۴۰۱). می توان این طور بیان کرد که وقتی مشغولیت ذهنی فرد و فعالیت برجسته او، صرف زمان بسیار زیادی در شبکه های اجتماعی می شود، به عنوان مهم‌ترین فعالیت در زندگی شخص تبدیل می‌گردد که باعث از دست‌دادن کنترل بر تنظیم زمان استفاده از این شبکه‌ها شده و هنگام توقف و کاهش ناگهانی این گونه فعالیت‌ها، شخص دچار تغییر محسوس در خلق و خو می‌شود که به اثرات جسمی و روحی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اشاره دارد و به تشدید اضطراب اجتماعی می‌انجامد (وارونا[1] و همکاران، ۲۰۲۲).

یافته چهارم نشان داد که اضطراب اجتماعی بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و قلدری سایبری نقش میانجی داشت. این یافته با پژوهش‌های الراجه و همکاران (۲۰۲۱)، لیو و همکاران (۲۰۲۵) و آوارو و همکاران (۲۰۲۳) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که نقش اضطراب اجتماعی به عنوان میانجی در اعتیاد به شبکه‌های مجازی و قلدری سایبری معنادار است. اضطراب اجتماعی، ترس شدید از قضاوت شدن یا طرد شدن در موقعیت‌های اجتماعی است بنابراین ممکن است تعاملات آنلاین را ترجیح دهند چون کمتر در معرض دید هستند و احساس می‌کنند کنترل بیشتری دارند. (کائو و همکاران، ۲۰۲۵). صرف زمان بیشتر و بدون محدودیت در شبکه‌های اجتماعی، وابستگی به ارتباطات آنلاین را افزایش می‌دهد و سبب انزوای اجتماعی بیشتر و عدم شکل‌گیری و تقویت مهارت‌های اجتماعی، مقایسه مکرر خود با دیگران و در نهایت هراس این که از قافله عقب بمانند می‌شود. به نوبه خود، افرادی که اضطراب اجتماعی بالاتری دارند، ممکن است بیشتر به عنوان یک راهی برای کنترل آنلاین متوسل به انواع قلدری سایبری شوند (آتساریاسینگ و همکاران، ۲۰۲۴). قابل توجه است که گاهی احساس قدرت ناشی از قلدری، جبرانی است برای احساسات ناخوشایند و ترس‌هایشان از قضاوت و طرد شدن از سوی دیگران (رایدینگ[2] و همکاران، ۲۰۲۴). بنابراین درک نقش واسطه‌ای اضطراب اجتماعی به روشن شدن مکانیسم‌های روانشناختی پشت آزار و اذیت سایبری در میان کاربران پرمصرف رسانه‌های اجتماعی کمک می‌کند. مداخلات باید نه تنها بر کاهش زمان استفاده از صفحه نمایش، بلکه بر پرداختن به اضطراب‌های اجتماعی اساسی نیز متمرکز شوند تا از رفتارهای مضر آنلاین جلوگیری شود.

در مجموع می توان نتیجه گرفت که اعتیاد به شبکه های اجتماعی به صورت مستقیم و با نقش میانجی اضطراب اجتماعی با قلدری سایبری در نوجوانان رابطه دارد؛ بر این اساس می‌بایست در آسیب شناسی قلدری سایبری به نقش اعتیاد به شبکه های اجتماعی و اضطراب اجتماعی توجه نمود. نمونه‌گیری آنلاین و روش نمونه‌گیری در دسترس از محدودیت‌های این مطالعه بود و پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده مورد توجه پژوهشگران باشد. همچنین در این پژوهش سابقه قلدری سایبری، وضعیت ترک تحصیل، سابقه اختلالات روانشناختی در اعضای خانواده و سابقه تجربه خشونت در خانواده کنترل نشد؛ جهت دستیابی به نتایج معتبرتر، پیشنهاد می‌شود که در مطالعات آینده این موارد کنترل شود. در زمینه کاربردی اجرای مداخلات درمانی با هدف کاهش اضطراب اجتماعی و مدیریت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با هدف کاهش قلدری سایبری در نوجوانان پیشنهاد می‌شود.

1 Varona
2 Ryding

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

منابع

احمدی، ژ.، زینالی، ع. (۱۳۹۷). تاثیر اعتیاد به شبکه های اجتماعی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان: نقش میانجی کیفیت خواب، اهمال کاری تحصیلی و استرس تحصیلی. *فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۶(۲)،۲۱-۳۲. https://etl.journals.pnu.ac.ir/article_5138.html

احمدی، ش.، بشرپو، س. (۱۴۰۲). پیش بینی قلدری سایبری بر اساس عدم بازداری آنلاین و پذیرش ادراک شده مادران با نقش میانجی ثبات هیجانی. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۴ (۴)،۳۱۹-۳۳۲.https://journal.rums.ac.ir/article-1-6953-fa.html

بشرپور، س.، و زردی، ب. (۱۳۹۸). خصوصیات روان سنجی مقیاس تجربه قلدری- قربانی سایبری در دانش آموزان. *مجله روانشناسی مدرسه*، ۸ (۱)، ۴۳-۵۷. https://jsp.uma.ac.ir/article_795.html

خواجه احمدی، م.، پولادی، ش.، و بحرینی، م (۱۳۹۵). طراحی و روان سنجی پرسشنامه اعتیاد به شبکه های اجتماعی مبتنی بر موبایل. *فصلنامه روان پرستاری*، ۱۵ (۵۸)، ۱-۱۷. https://sid.ir/paper/235829/fa

صادق زاده، ر.، احدی، ح.، درتاج، ف.، منشئ، غ. ر. (۱۴۰۱). تدوین مدل علی وابستگی به شبکه های اجتماعی مجازی بر اساس روابط بین اضطراب اجتماعی، حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی با میانجی گری خود تنظیمی. *نشریه مطالعات رسانه‌های نوین*، ۸(۲۹)،۳۳۷-۳۶۳. https://doi.org/10.22054/nms.2022.31968.478

صالحی‌منظری، م.، آقادلاور پور، م.، و طالع‌پسند، س، (۱۴۰۲). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی. *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۶۶ (۳)، ۶۰۷-۶۲۱. https://www.sid.ir/paper/1439328/fa

عبدالمحمدی، ک.، غدیری، ف.، محمدزاده، ع. (۱۴۰۲). پیش بینی پرخاشگری سایبری براساس همدلی، بی تفاوتی اخلاقی و نشخوار خشم در نوجوانان. *فصلنامه پژوهش های روانشناسی اجتماعی ایران*، ۱۳(۵۰)، ۱۵-۳۰. https://doi.org/10.22034/spr.2023.386910.1820

نخعی، س.، اکاتی، ع.، رنجبر نوری، ح.، و میر، ع. (۱۴۰۱). ارزیابی تاثیر کنترل هیجان بر مثبت اندیشی و اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان. *فصلنامه ایده های نوین روانشناسی*، ۱۳ (۱۷)، ۱-۱۰. http://jnip.ir/article-1-736-fa.html

A'mir, O., Alzughailat, M., Fattah, O., Zureigat, A., Azab, M., & Jarrd, M. (2024). Analytical study of social networking sites usage and social anxiety among physical education students. *Int J Publ Health Sci*, *13*(1), 385-94. https://www.researchgate.net

Agustiningsih, N., Yusuf, A., & Ahsan, A. (2024). Relationships among self-esteem, bullying, and cyberbullying in adolescents: A systematic review. *Journal of psychosocial nursing and mental health services*, *62*(5), 11-17. https://doi.org/10.3928/02793695-20231013-01

Ali, S. I., & Shahbuddin, N. B. (2022). The relationship between cyberbullying and mental health among university students. *Sustainability*, *14*(11), 6881. https://doi.org/10.3390/su14116881

Alrajeh, S. M., Hassan, H. M., Al-Ahmed, A. S., & Alsayed Hassan, D. (2021). An investigation of the relationship between cyberbullying, cybervictimization and depression symptoms: A cross sectional study among university students in Qatar. *PloS one*, *16*(12), e0260263. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0260263

Antoniadou, N., Kokkinos, C.M., & Markos, A. (2016). Development, construct validation and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences Questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in Human Behavior*, *65*, 380-390. https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.08.032

Aparisi, D., Delgado, B., & Bo, R. M. (2024). Explanatory model of cyberbullying, cybervictimization, aggressiveness, social anxiety, and adaptation to university: a structural equation analysis. *Journal of Computers in Education*,*27*, 1-22. https://doi.org/10.1007/s40692-023-00308-5

Atsariyasing, W., Foongsathaporn, C., Ayudhaya, Q. D. N., Vasupanrajit, A., Chanpen, S., & Pornnoppadol, C. (2024). Links to Cyberbullying of Risky Online Behavior and Social Media Addiction among Students in Grades 7-9 in Bangkok. *Journal of Health Science and Medical Research*, *43*(1), 20241065. https://jhsmr.org/index.php/jhsmr/article/view/1065

Awaru, A. O. T., Anisa, S. A., & Sari, D. N. (2023). The Influence of Instagram Social Media on Cyberbullying Behavior of Students in Class XI IS UPT SMA Negeri 3 Bulukumba. *International Journal of Business and Applied Economics*, *2*(4), 471-482.https://doi.org/10.55927/ijbae.v2i4.5308

Bayat, F., Kiani, Q., & Asadi, M. (2021). The Role of Personality Traits in Predicting Cyber-Bullying in Second-Year High School Students. *Preventive Counseling*, *2*(2), 1-13.https://jpc.uma.ac.ir/article_1379.html

Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. New York: Routledge.

Cao, H., Wang, S., Zhou, N., & Liang, Y. (2024). From childhood real-life peer victimization to subsequent cyberbullying victimization during adolescence: A process model involving social anxiety symptoms, problematic smartphone use, and internet gaming disorder. *Psychology of Violence*, *15*(1), 106–120. https://doi.org/10.1037/vio0000548

Çimke, S., & Cerit, E. (2021). Social media addiction, cyberbullying and cyber victimization of university students. *Archives of psychiatric nursing*, *35*(5), 499-503. https://doi.org/10.1016/j.apnu.2021.07.004

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

Çınar Özbay, S., Kanbay, Y., Firat, M., & Özbay, Ö. (2024). The mediating effect of social anxiety on the relationship between internet addiction and aggression in teenagers. *Psychological reports*, *127*(3), 1050-1064. https://doi.org/10.1177/00332941221133006

Connor, K. M., Davidson, J. R., Churchill, L. E., Sherwood, A., Weisler, R. H., & Foa, E. (2000). Psychometric properties of the Social Phobia Inventory (SPIN): New self-rating scale. *The British Journal of Psychiatry*, *176*(4), 379-386. https://doi.org/10.1192/bjp.176.4.379

Craig, W., Boniel-Nissim, M., King, N., Walsh, S. D., Boer, M., Donnelly, P. D., ... & Pickett, W. (2020). Social media use and cyber-bullying: A cross-national analysis of young people in 42 countries. *Journal of Adolescent Health*, *66*(6), S100-S108. https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.03.006

Doty, J. L., Barlett, C. P., Gabrielli, J., Yourell, J. L., Su, Y. W., & Waasdorp, T. E. (2024). A model of personal relationships and cyberbullying perpetration among adolescents: A person* environment model. *Journal of Social and Personal Relationships*, *41*(7), 1980-2005. https://doi.org/10.1177/0265407524122739

Doumas, D. M., & Midgett, A. (2021). The association between witnessing cyberbullying and depressive symptoms and social anxiety among elementary school students. *Psychology in the Schools*, *58*(3), 622-637. //doi.org/10.1002/pits.22467

Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis (7th ed.)*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Educational International.

Iranzo, B., Buelga, S., Cava, M. J., & Ortega-Barón, J. (2019). Cyberbullying, psychosocial adjustment, and suicidal ideation in adolescence. *Psychosocial Intervention*, *28*(2), 75-81. file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Cyberbullying_Psychosocial_Adjustment_and_Suicidal.pdf

James, J., & Preeth, A. M. (2023). Cyberbullying and Coping Mechanisms of YouTube Influencers in Metropolitan Cities. *International Journal of Indian Psychology*, *11*(4)28. https://doi.org/10.25215/1104.266

Jiang, Y., Shu, S., Lin, L., Ge, M., Niu, G., Zhao, B., & Hu, R. (2024). Does parental phubbing increase the risk of adolescent cyberbullying and cyber victimization? The role of social anxiety and self-control. *Children and Youth Services Review*, *157*, 107429. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107429

Jiang, Y., Shu, S., Lin, L., Ge, M., Niu, G., Zhao, B., & Hu, R. (2024). Does parental phubbing increase the risk of adolescent cyberbullying and cyber victimization? The role of social anxiety and self-control. *Children and Youth Services Review*, *157*, 107429. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107429

Khan, B., Asif, M., & Jabeen, N. (2025). Cyberbullying and Its Psychological Effects on Secondary School Students in Urban Pakistan. *Journal of Social Sciences Review*, *5*(1), 189-196. https://doi.org/10.62843/jssr.v5i1.483

Kousha, M., Pour, M. H., Dehbozorgi, S., & Farid, M. (2022). Evaluation of bullying and cyber victimization in adolescents. *Journal of Current Oncology and Medical Sciences*, *2*(4), 308-315. http://submission.journalofcoms.com/index.php/JCOMS/article/view/72/96

Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International journal of environmental research and public health*, *14*(3), 311. https://doi.org/10.3390/ijerph14030311

Lam, T. N., Jensen, D. B., Hovey, J. D., & Roley-Roberts, M. E. (2022). College students and cyberbullying: how social media use affects social anxiety and social comparison. *Heliyon*, *8*(12), 32. https://www.cell.com/heliyon/fulltext/S2405-8440(22)03844-0

Liu, T. L., Hsiao, R. C., Chou, W. J., & Yen, C. F. (2021). Social anxiety in victimization and perpetration of cyberbullying and traditional bullying in adolescents with autism spectrum disorder and attention-deficit/hyperactivity disorder. *International journal of environmental research and public health*, *18*(11), 5728. https://doi.org/10.3390/ijerph18115728

Luo, X. (2023). Effects of social anxiety and subjective well-being on problematic mobile social media use in first-year university students: The mediating role of self-esteem. *Psychological Reports*, *20*,33. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37471647/

Madsen, K. R., Damsgaard, M. T., Petersen, K., Qualter, P., & Holstein, B. E. (2024). Bullying at school, cyberbullying, and loneliness: national representative study of adolescents in Denmark. *International journal of environmental research and public health*, *21*(4), 414. https://doi.org/10.3390/ijerph21040414

Mundel, J., Wan, A., & Yang, J. (2024). Processes underlying social comparison with influencers and subsequent impulsive buying: The roles of social anxiety and social media addiction. *Journal of Marketing Communications*, *30*(7), 834-851. https://doi.org/10.1080/13527266.2023.2183426

Pang, Y., Wang, J., Li, W., Mao, S., & Song, C. (2025). Social network sites usage, cyberbullying perpetration, and adolescent depression: A cross-lagged panel analysis. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, *17*, 22.31. https://doi.org/10.1037/tra0001900

Parisse, C., Marini, M., Prislei, L., Scarci, F., Cecalupo, A., & Livi, S. (2024). Perceived class cohesion as a protection strategy against cyber-bullying in vulnerable students: A study of secondary school students. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, *34*(5), e2876. https://doi.org/10.1002/casp.2876

Ranjith, P. J., Vranda, M. N., & Kishore, M. T. (2025). Development and validation of school-based intervention on cyberbullying for adolescents. *Indian Journal of Psychiatry*, *67*(2), 252-255.https://journals.lww.com/indianjpsychiatry/fulltext/2025/02000/development_and_validation_of_school_based.8.aspx

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

Seyhan Şahin, S., & Ayaz-Alkaya, S. (2024). The effect of motivational interviewing on peer bullying and cyberbullying in adolescents: A randomized controlled trial. *Journal of nursing scholarship*, *56*(3), 382-391. https://doi.org/10.1111/jnu.12959

Varona, M. N., Muela, A., & Machimbarrena, J. M. (2022). Problematic use or addiction? A scoping review on conceptual and operational definitions of negative social networking sites use in adolescents. *Addictive Behaviors*, *134*, 107400.doi.org/10.1016/j.addbeh.2022.107400

Vessey, J. A., Difazio, R. L., Neil, L. K., & Dorste, A. (2022). Is there a relationship between youth bullying and internet addiction? An integrative review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *25*, 1-25.https://doi.org/10.1007/s11469-021-00731-8

Zahra, N., & Muhammad, A. H. (2024). The Effect of Social Anxiety on Inauthentic Self-Presentation in Instagram Users. *Journal of Social and Industrial Psychology*, *12*(1), 27. https://doi.org/10.15294/sip.v12i1.10172

Zhu, C., Huang, S., Evans, R., & Zhang, W. (2021). Cyberbullying among adolescents and children: a comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in public health*, *9*, 634909. https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.634909

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]